

ШЫН

Солун 1925 чылдың август 31-де үнүп эгелээн

№ 101 (15539) ♦ 1995 чылдың май 31, среда

Ат салган шагы 22.20. ± Садар өртөз 400 рубль.

РЕСПУБЛИКА АМЫДЫРАЛЫ: болуушкуннар, фактылар

КАДЫ АЖЫЛДАЖЫП БОЛУР

Дээди Хуралдың Даргазы К. А. Бичелсэй бо хүндерде «Чак өргетим А. Ш.» турк фирманын Чингине төлөөн Салеттин Башер болгаш Сабирье баа Моолда турк лицейлерин чингине директору Муаммер Буртагачер оларны хүлээп алган. Аалчыларын дилээ-биле ужуражылга-чугаа кылдырган.

Турк төлөөлөр тыа-турук лицейин чак бажын-нын туттунуп кирер хуузааларына хамаарыштыр сакшып човаашканын илереткенер. Во айтырыкта шунту чыгыс ай бодалдыг: 6с чаа өөредилге чыгыпта, сентябрь 1-ге чедир 4 каз өөредилге корпузун тудуп доозары чугула.

Өөн соонда ажыл-херектерин өске-лаа талаларына кады ажилдажылга дугайында чугаа болган. Бистия корр.

ЭР-ХЕЙЛЕР, СААНЧЫЛАР

«Революцияныг чалбыжы» Таям кожуунда эне шымырак, шылаалдыг сохтоз. Ылаа чүгле бола мал бөзүн 2 муң чыгыс. Оларны итинде саар илек 470 баш. Ажыл-агыг бүгү бола малды Красноярска (Кызыл-Эл) сүт-баран фермазына мөөнөз.

Фермада итиниз-биле 90 чилерин холу сула салдын маан. Фермада чаа төрөөн иштерини саны хүнден хүнчө көүлөп турар. Ол дээрге немелде сүт-ле болгаш. Саачыларын аразында ийн эр сааныч бар. Олар дээрге Андрей Кок-солонч Оюн, Юрий Николаевич Чуск-күт-тур. Чаа-ла 30 хар чедип чоруур анык олскаларын саанчылар ар-га-дуржула солчуп көзүп турган. Ферма ычан орулгалыг ажылдап турган.

Ам бо рынок экономика-зынын берге үезинде ферманын коллективни карылгалыг болуп турар. ынчан-май канчаар, сүт өртөз аргажак куду турда. Чыгыс шил газтыг сүт-биле чоокка чедир-ле ден турду. Ол ышак малдан алыр продукция өртөөнүн канчаар-даа аажок күдүзүп билер-де болгаш бис. Ынчангаш ферманын коллективни карылгалыг болган ол. Ынчалар-даа кызыл-эл.

Көгөр оол ООЖАК. Зоотехник.

ЧАГЫГ-БИЛЕ

Чадаана хоорайда «Эртине» деп Сот-тускайлач хуу Ажыл-агынын удуртукчузу Арсен Малаканович Сат-биле чугаалашкан.

— Бот-тускайлаң бүдүрүлгөни 1994 чылдың октябрь айда өгөлөп тургускан бис. Мында аш ужалчыи бар — Эртине Укер-олоович, Русланга Ворбак-Караевна Монгуштар база мен.

Чонун чыгырларын өзү-гаар ажалдап, чайгы-лаа, кышкы-лаа илдинтеи сентябрь турар бис. Чоокта чаа баранналыыс. Хырба. ре-идия, илди джизин, илди кылыр былгаар, унты илди даштыгга даараар мате-риал база салып алдымыс. Эр, хөзөжөн сапожкы-ларны, кышкы унты илди-терни чыгычылларын ча-гызын өзү-гаар лаар берип турар бис. Чыгырларын үш хонуктан эрттирбейн, шы-нарлыг, көрүштүг кылдыр даараар бөрүн кызылгы турар бис. Шаанлагымыз деп, ычча акшанын бара-анын бүдүрүп өзүн планчымыс чок. Чыгыс багай чүве — чыгычылларын өзөөзүзүн.

Бередежин турар чүве-вис-лаа чок. Миллион-мил-лион акшаны ажиллап ап-даа шыдаар бис. Меха-низмдер-биле чедер кыл-дыр хандыртыган бис. Ынчангаш хол-биле кылдыр ажыл өзөөзүзүн. Чүгле чы-гыс, чырык-биле ханды-рылда дөш кирип алган акша-төгөривинтиг хөй ке-зани алгаш бар-дыр. Он-ундун үндүрүг, яныз-буру-фундулар база бар. Ынча-кээр, бүдүрүлгени сайын-тадырына акша-төгерики мө-риин артас боор чүрө-дүр. Илди кылырда, илди джизин даараарда, электри-лиг илди плитаны үргүлчү-лүн ажилгаар болганда электри энергиязынын ча-лырдалы көүдүрүдүр.

Бүдүрүлгени ээлерни ажилчылар боттарымыс бис дээрин ханымы-биле медегер, аргалы-ла болза чыгырдаларын өзөөзүзүн, камналыгы, хумагалал-дыг ажилдарын чедип алыр күзөөр бис. Ынча-гаш илди даараар бүдүрүл-генин ажилчыларын илди даараар кижилерин манап турар. Чыын илди кылды-ртыр ажилгыт.

Арагыс ДОНГАК. Чадаана хоорай.

МАЛ БАЖЫН ӨСТҮРЕР ДЭЭШ

Мурунда «Совтыва» турган совхоз ам Сүг-Бажы ассоциацияны кылдыр эде тургустунган. Өөн ит-тиле аныг-аныг эштежилгелери организастаан. Бу чылын «Малчы» эштежилге (даргазы Наталья Монгуш, мурунда улуг зоотехник турган) итиниз-биле кышты багай эвес эрттирер деп санап болур. Бу хүндере ылаа хөй ооллашканын адалгалып турар.

Эштежилгени 7 төрүүн коданарында хөйжүдөр Көчүл-оол Ооржак 100. Өнер Монгуш 100 бш хөй-тен 100-тү алган. Хажыны-га онааштыр 100 хураган-чүрүмүз.

Эштежилгени 7 төрүүн хөйжүдөр Көчүл-оол Ооржак 100. Өнер Монгуш 100 бш хөй-тен 100-тү алган. Хажыны-га онааштыр 100 хураган-чүрүмүз.

жудалыг агроном: «21 тонна үрезин кызыл-тастыг үзүс бо, 125 гектар!» — дөш хүтүм-зүрүп кады. Чоокта чаа Ча-зак Баштыны, Президентивис Ш. Д. Ооржак бистин сов-хозка чораан, алдын-сарыг арыг, көшкелеткен үрезин көргөш, алыс агроном-экономист кижи болган, сөг-көмү өөрүп, «Тинилетенин 50 чыл оюнга таварыштыр ба-рып-барып Көчүл-оол маа-лырын алып эдилген совхоза үрезин-хүзенинниг болура, она-дыр дөзүн хову өззи агроном Ангакан балдыткан-нын иштиме болуп турдум. Чытын чыгыс хуңу чыды чөмтөр. Улуг-Хемде Төлүш Көчүл-оол аттыг совхозтун таралгалы, удуртукчула-ры 1995 жылдың чыккы та-рылгалыга багай эвес бе-рилеткен, хайнышкынын, ажилдап турарын директор-биле чоруп тура көргөш, сөг-көмү өөрүд.

— Итиниз-биле 2000 га чеге-ге тарак культураларын та-рыыр бис. Үрезин чок лээр эвес, 2700 гектар чедир та-рыр аарын Алай-оол Арна-дөвөгү директорга сүмелээр-де, Сергей Шываевинг дет-кии кагы. Эки айт сын ба-жы көөр, эки дарга чөзүп болаар — дөзөңг анык ди-ректор «Кирганарын! Кыр-ганарын!» — дээрге, дур- Биче-оол МОңГУЛ-ООЛ. Улуг-Хем кожуун.

Улуг-Хемден медээлер

АЧЫ-ДУЗА МАРАФОНУ

«Чаштар—бистиң келир үеи!» деп лозунун адаа-биле нивалид урууларга дузаларынын марафону Шагаан-Арыг хоорайга болуп өрткөн.

Марафонну чыгырга дар-газы К. Т. Куулар ажил-каш, не болгаш чаштын тө-вүнге 12 миллион рубльди аныктып бергенин чугаа-лаан. Дарга бодунун өг-бүдүзүнин мурунда тө-рүмелиден нивалид бичин Айдын Дамбиймаага кыш-кы тоңуу болгаш акша-дузаларынын берген. Со-циал хандырылда яамзы-нын сайлынын ораакчы-сы М. К. Насыл тоңту республика чергелиг кыл-дыр эде деринриге ийн чүс миллион рубльди берин диннаткан. Тыва-вендиспан-сериян кол эмчиси М. В. Охотникова 600 муң рубль-ди эм-танып эккеп берген. Кожунун аарыг болгаш бертик-межел урууларына чыгылган чон он ажыг мил-лион рубльди дуза кылдыр берген. Марафонун ие-чаштын түвү (тиректүрү М. М. Дамчай) организастап эрттирген.

ЧАА КИЛДИС АЖЫТТЫНГАН

Улуг-Хем кожуунда казначейс-то килдиз ажыл-да эгелээн.

Ол амдызында кожуун-да шагала килдизин, ыш-ажыл-агынын, орук-сеп-теги узаостон, № 4 проф-техучилищени, үндүрүп ил-спекциянын акша-төгерики-биле хандырар айтырмаларын шийтирлеп турар. Чаа-чылдан эгелээш ындыг ор-ганизацияларын саны улам көвүдээр. Чаа тургустун-ган килдис Шагаан-Арыг хоорай чыгырларынын ба-жынын үшкү казынаа ие-жылдап турар. Оон ажы-лык дуржулгалыг сак-хөй ажилдажылга Оюмаа Ху-най-ооловна Биче-оол бил-дир башкарып турар.

ХЫНАЛДА ШАГЫ

Бодуну хүлээп алган шийтирлерини күөсөлдө-ни хынаары кожуун чыгырларында чаачыл болуп берген. Май 23-те беш шийтирлер хыналаа и чоруткан. Бир-ле дугаарында «Чааты», «УТКА 25 чы-лы» совхозтарда эде организасташканын чоруп турарын чугаалашкан.

Анаа дымнадыг кылган директорлар В. Д. Максар, А. В. Дамба черин болгаш кол хөрөнгелерин хуваары доозулган, ам чүгле тус-түс болушкере удурукчулар тынбайып удурукчу чугаалашкан. Арыг-Ууу суурда эрчи хаан калач-ларын үрөп каапкан. Ын-оон бөзүн алгаш көөрге, совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-турар-дыр. Санап чадап турда, тудуг-суурлар сана-лар, хуу улустун үвү болу-берген. Ынчангаш бо чүгү-ла ажилды дүргөдөзүрүн харылап турар кижи-леге даскан. Өөскө шийтир-лер база-ла четис күөсет-тинип турарын хурал дем-совхозтарын ажилын эде организастаар айтырыг чо-дуртуу-биле күөсетини мей-

Культура амыдыралы

Уруглар делгелгези

ЫРЫ МӨӨРЕЙИ

Кызыл кожуунуң төү Каа-Хем суур ол хүнереде хайшыккының турган. Ооң кудумчуларына ырышор, каткы-хог, чугаа чагылган. Ооң чус-чус чуртачкыларының аразында он-он чогадычы айкалдыктар: композиторлар, артистер, чогаалчылар база не- нешкен. Ол дээрге Кызыл кожуунуң 20 чыл болган кыбылыңга тураскааткан «Хербиниң алгалары» чечен чогаал каткыкчынының эң эки ыры мөөрейи майын 30 магалыг часы хүнеринде эртирип турары ол.

Баштайгы хүн. Кекжээниниң 18 шакта композиторлар-биле укуражыга болгаш «Тайбын» Кудура-Бажынының бот-тывыңыр артистериниң концерти болган. Мөөрейге киришкенерге «Хербиниң алгалары», «Ыры мөөрейи» деп бижиктерлиг, ордузуда Хербиниң дааныч чуруун силбээн хөрек демдээн тывыскылаан. Оргкомитет мөөрейге чалаан композиторларын бир-бир ырылар баш бурунгар белеткен алган болган. Ырының алгалык сценалары берде көрүчүлерге тыштырар. Тыккан кичине биле композиторну сценалар чалааш ол композиторнуң билдирер ырыларын тывыккының эки билер ырынын күсүстүргөш авторга удедир. Ол дээрге бо лызымды мөөрей-кокурстарга нажандар болуп көрбээн чаа чүүл.

Кызыл кожуунуң чыгырга даргазы Чыдамбаевниң Чыдамбаев Ооржак үнүп келеш, Чыдамбаевниң орадакчызы Эрес-оол Хайнырбаевниң Ооржак даргадан авторитеттиң жюри кеңижиниңиниң тааныштырган соонда, композиторлар төлге тырткан. Негелде өзүгар бо мөөрейге бир композитор-ла ийи ыры көргүзөр. Ынчаңдыр ыңгылыгы, талаачыгы, баштак, коңка ырлар дүштөккүниң бир шапка чедир чаңгылап келген. Кайзында да кандыг дээр, шуптузуң мак белеткен, чаа-даа, эригда ырларның күсүлдөзүң көчүрүп шыгар, чогуур деленде. Мөөрейниң тилекчи кым-на болур ирги? Маңаа хоочун композиторларның кайзы-даа чыйкычок, олардың ыры чогадырының талазы-биле билиниң бөдөнүн, дуржулазының улгатканын демделеп каалы.

Ынчалза-даа чамдык анык авторларын ырыларның гармонизация кошкан, харыш шутук чок, чүгле аялганын аяккелени биле чер албайн барганы хомуңданыч.

Шилиттинген ырыларга Базыр-оол Чүлдүм-Сюрюнүң Саая Майныктын сөзүңге «Алаш хемим», Вегзи Казыр-оолдун Көк-оол Чамыйның сөзүңге «Черби-Даа», Ооржак Кара-Каттың Ондар Бабукайттын сөзүңге «Тывама Ярээл», Алена Баазан-оолдун Куулар Даамба-Сюрюнүң сөзүңге «Авамга», Дөргөн оол Оюу-оолдун Чооду Кара-Күсүениң сөзүңге «Чочагай», Бригад Дүпчүрүн «Эрин кызы» хамаарып. Олардан аңгыда Сут-Холден келген 7 класс тың өөреникчизи Найыр Монгуштуң «Бирги классчы» деп ыры онзалал демделдери чууга. Ам шаңналдыг 3 ыры шилирин артан. Маңаа эң чөлүгү, шын арга — хол көдүрүп, анык бадмалары. Түңизилде бири чери Базыр-оол Чүлдүм-Сүрүн алган болгаш айт-

деп сөстөрине акша шаңналдарын тывыскан. Эң эки күсүлдө дээр акша шаңналдарын ыраажылар Ульяна Ондар, Самбукай Мөңгүн-оол, Солун-оол Монгуш, Вячеслав Сайын, Валерий Саая оларга тывыскан. Самбукайның өг-булезинге кожуун чыгырамының даргазы тускый шаңналды туткан. Шилиттинген номерлерден тургускан ийи шак уругулу, дээр түңдөл концерт төнери билек, сценаны жюри кеңижиниң эзелкен. Чогаалчы Черди-оол Куулар, композитор Сергей Бадыраа кыска аналити кылган соонда, шаңналдары эзелерине тыпсып тура, кожуун чыгырамының орадакчызы Эрес-оол Маставениң Күжүгет Мөңгүн-Тайганың хожжуму коллективинге мөөрей үезинде көргүскен бедик уткаштырып, солун концерти дээр 3 тонна картошка, 1 тонна напустаны шаңнал кылдыр берген. Нитизинде республика чергели бо улуг мөөрейни бир дугаарында Кызыл кожуунуң удурутлазынын, культура айкалдыкчыларынын бедик деленде, бергерлеге торулбайн, акша-төгериң харманнамай организацтап эртиргени өске кожууннарга черле улелерлиг, өөредилгелер болушун деп санаар мен, Черле мичаш бо чылын болуп эртип турар хемчегер: культура айкалдыкчыларынын Тилелгениң 50 чылыгына тураскааткан үш чалады көрүлдени база бо мөөрейни көргөш, болуп оларга 6-7 чылдар бурунгар болуп турган көрүлдө болуп, конкурстар катал база эгилп турары сагышка кирип, культура шуптузуңга алаан чааргылгалар, эригда берде бардыр дээрине иңгел торуттунуп келдирди. Мөөрейни эртиргениге акша-хөргөңи-биле деткимчен берген Чыдамбаевниң, ону шудургу, чогаалчы эртирген Кызыл кожуунуң чыгыра чериниң даргааларына, культура кидиңиниң айкалдыкчыларына өөрүп четтиргенини илердип, моон соңгар улуг-улуг адишиңини күзеп каалы. Саал БЮРБЕ.

— Авай, бо ойнаар-кысты садып берем, чараңын көр даан, карактары көк, чажы узун-на сарыг чүве, хевиниң оза деп чүвезин... — Бо анайы ап алылаан, ачай. Дылдыраш чараңын, ак-даа дуктер бар, ой, бо кулактары кап-ла кара, артында делбирин... — Сөзгө бичиң стол, сайдай садып алылп шүмде, кызым — дээр, анык ие борбак кызыл чакарлыг бичиң уруун тыва угула-лааш, латпап тургаш кылган сайдайга олурту.

Мындыг чаптангыг чугаларын эртен субботада Кызылдың төп кудумчузунга болуп эртен өөреникчелерин республика делгелгезинге бо-ла дыннап болур дурду. Шынап-ла, ачаа чүңүчөк дээр: бичиң уруглар ойнаарктарыңдан агаалаш, бажыңа ажылап яны-бүрү херекселдере дээр. Блангия Кызылдың № 9, 6, 10, Сираннамай организацтап эртиргени өске кожууннарга черле улелерлиг, өөредилгелер болушун деп санаар мен, Черле мичаш бо чылын болуп эртип турар хемчегер: культура айкалдыкчыларынын Тилелгениң 50 чылыгына тураскааткан үш чалады көрүлдени база бо мөөрейни көргөш, болуп оларга 6-7 чылдар бурунгар болуп турган көрүлдө болуп, конкурстар катал база эгилп турары сагышка кирип, культура шуптузуңга алаан чааргылгалар, эригда берде бардыр дээрине иңгел торуттунуп келдирди. Мөөрейни эртиргениге акша-хөргөңи-биле деткимчен берген Чыдамбаевниң, ону шудургу, чогаалчы эртирген Кызыл кожуунуң чыгыра чериниң даргааларына, культура кидиңиниң айкалдыкчыларына өөрүп четтиргенини илердип, моон соңгар улуг-улуг адишиңини күзеп каалы. Саал БЮРБЕ.

Ооржак Самбаевич ЧЕЛБЕНЕЙ

Ур болгаш уламчыладгы аарааның соонда, 1995 чылдың май 30-де амыдыралының 64 чылында Тыва Республиканың алдарлыг артизи, тыва сцена уран чүүлүнүн хоочунарының бирээзи Ооржак Самбаевич Чөлбенеи мөчөөн.

1955 чылда Ленинградта А. Островский аттыг театр институтунун актер факультетин дооскан соонда, күрүнениң хөгжүм-шини театрының болуңге ону хүлээп алган. Театра ажилдап турган үезинде ол орус болгаш дашткы классиканың тыва болгаш совет драматургияны дүңкө хөй шилеринге хөй яныз ролдары ойнаан. Хоочун салгалын көрүкчүлери оон А. Островскийниң «Арда-арының», Несчастливцевти, Э. Войничиниң «Итали халавында» Монтепеллини адызын К.Треновтуң «Любовь Яроваяда» матрос Кошкин аны билер, сактып чоруур. В. Шекспирниң «Ромео болгаш Джульетта» деп шиле Лоренцинуң овуур-хевирин туттундурус.

Сөөлүг чылдарда ол М. Вороболовтин «Козетелер» деп шилениңе Голлову, В. Кок-оолдун «Хайраал ботта» Асенени, В. Серен-оолдун «Пиршество» деп шилениңе Дегенин, М. Горькийниң «Кыргыч» деп шилениңе Халистовни, Ч. Ондарниң «Хан-Челбенеи» деп шилениңе А. А. Мельников, М. С. Козлов, С. Шырап, Ч. Ч. Ондар, В. О. Насым, А. К. Ооржак, К. Т. Таласбаев, М. М. Мунзук, К. Н. Мунзук, В. Ф. Балысбаев, Е. С. Купалык, С. Л. Оюн, К. Ш. Савык, О. Д. Х. Намчыл, Ф. Г. Лубская, Н. Г. Тугержаа, В. В. Очкал-оол, Т. Ч. Ондар, В. С. Тога, С. Т. Н. Ондар-оол, Л. И. Пыжов, В. О. Лонга, А. Б. Сагды, К. Ч. Сагды.

Актер Чөлбенеиниң арыштырып алынг, актердун бедик культуразын чедип алган кичи. Ол сцена уран чүүлүнүн кол мастери. Культуразы тускый шынарлыг болгаш озагы. Амыдыралга ынак, каттыгып, баштактарыңга ынак чораан. Ооржак Самбаевичиниң чораан черлеринге каткы-хог ууздес, компанияны төвүңге үргүлдү турар. Оон чон-биле чооктулажышыңга кайгамчык. Эрткен үеде бүгү-ле чүве турган. Ооржак Самбаевич ам бистин аравыста чок. Ынчалза-даа ол бистин угаан-мепереливисне каяр каткы-хог биле тыва сценаның артизи болуп кезээде артар.

ЧАРЛАДДАР АУКЦИОНГА КИРЖИНЕР

Кызыл хоорайнын муниципалитет эт-хөргөңи эргелеп башкаар талазы-биле комитети 1995 чылдың июнь 9-та 10 шакта нитизиниң менчениңе черлериниң дерилгелерин садар талазы-биле аукцион чорудар. Ол дээрге дараазында дерилгелерди:

- Хлеб бижыра ШПЭСМ-3 ШКАФ 1989 чылда бұдуруп үндүргөн. Баштайгы өртөз — 1320 мун рубль, долаа түңү — 200 мун рубль.
- Ногаа кезер НРБ 1990 чылда бұдургөн, чаа. Баштайгы өртөз — 2000 мун рубль. Долаа түңү — 3000 мун рубль.
- Ногаа кезер даштыкы херексел 1991 чылда бұдуруп үндүргөн. Баштайгы өртөз — 1050 мун рубль, долаа түңү — 160 мун рубль.
- Ханды соодукчузу 1991 чылда бұдургөн, чаа. Баштайгы өртөз — 1040 мун рубль. Долаа түңү — 160 мун рубль.
- «Воронез» смеситель 1991 чылда бұдуруп үндүргөн, чаа. Баштайгы өртөз — 213 мун рубль. Долаа түңү — 30 мун рубль.
- Кондитер кылыглар бижыра НКЭ-9 суугу 1990 чылда бұдуруп үндүргөн, чаа. Баштайгы өртөз — 79423 мун рубль, долаа түңү — 11900 мун рубль.
- Далган шикшип МПМ-800 машина 1991 чылда бұдургөн. Эге өртөз — 850 мун рубль. Долаа түңү — 130 мун рубль.
- Аукцион киржиңилериниң дериг-херекселдерин көөрүн 1995 чылдың июнь 8-те 14 шакта чорудар, кабинет 106, телефон 3-36-67.

Аукционга киржиңиңиң чыгырлары 1995 чылдың июнь 8-ке чедир мындыг адрес-биле хүлээп алыр: Кызыл хоорай, Ленин кудумчузу, 32, кабинет 106, телефоннары: 3-27-90, 3-36-67.

«ШЫН» СОЛУНУ ДАМЧЫШТЫР

Кара сагыштыг олуркучунуң ханыг колунан мөчөөн, ийи уругун ынак адазы Евгений Сарыларович КАЛИН-ОЛДИ сөөлүгү орукче үдээрине киржип, биске таарышкан аарышкылыг ажыг-шүжүгүнү бистин-биле денге үлөжил, боттарыны чыраткылыг чүрөктери-биле, чагай сагыш-сеткил-биле бистити деткип, бүгү талааны дүрөдери.

Өөнүң ишти, уруглары, төрөдери.

КИНО

МАЙ 30-ДЕ «НАЙЫРАЛ»: «Сөзгө-биле кады бис» 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 шактарда. Видеозалга: «Крепкий орешек» 9.30, 14.30, 19.20 шактарда. «Дун чыры» 12.00, 17.00 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Ээ чоң ыт, тарны тутканы» 13.30, 15.30, 17.30 шактарда. «ВОСТОК»: «Озалдыг хай-гаараашкы» 14.00, 16.00, 18.00 шактарда. «ОТЧУГАШ»: «XX чүс чылдың дээрбечилери» 11.00 шакта. Кинжалда чеди наумур» 13.00, 15.00, 17.00, 19.00 шактарда.

Тыва Республиканын Культура, кино болгаш туризм ламызы, Тываның күрүнени В. Кок-оол аттыг хожжум-шини театры Тыва Республиканын театр айкалдыкчыларынын ажилде театр уран чүүлүнүн хоочуну, Тыва Республиканың алдарлыг артизи Ооржак Самбаевич ЧЕЛБЕНЕЙНИ

ур арааш мөчөөнин дыңнаттышаан, оон өөнүн иштиңге, ажы-тегүңге, дөргүл-төрелдеринге ханы кажыдалды илергейлп тур.

АГАР САНЫ: «Тыва собанк» № 363505

ЭЭРГЕН ЧҮҢ, АЛГЫ-КЕШ, АҢ-МЕН ДЫРГАКТАРЫ...

— Авай, бо ойнаар-кысты садып берем, чараңын көр даан, карактары көк, чажы узун-на сарыг чүве, хевиниң оза деп чүвезин... — Бо анайы ап алылаан, ачай. Дылдыраш чараңын, ак-даа дуктер бар, ой, бо кулактары кап-ла кара, артында делбирин... — Сөзгө бичиң стол, сайдай садып алылп шүмде, кызым — дээр, анык ие борбак кызыл чакарлыг бичиң уруун тыва угула-лааш, латпап тургаш кылган сайдайга олурту.

Мындыг чаптангыг чугаларын эртен субботада Кызылдың төп кудумчузунга болуп эртен өөреникчелерин республика делгелгезинге бо-ла дыннап болур дурду. Шынап-ла, ачаа чүңүчөк дээр: бичиң уруглар ойнаарктарыңдан агаалаш, бажыңа ажылап яны-бүрү херекселдере дээр. Блангия Кызылдың № 9, 6, 10, Сираннамай организацтап эртиргени өске кожууннарга черле улелерлиг, өөредилгелер болушун деп санаар мен, Черле мичаш бо чылын болуп эртип турар хемчегер: культура айкалдыкчыларынын Тилелгениң 50 чылыгына тураскааткан үш чалады көрүлдени база бо мөөрейни көргөш, болуп оларга 6-7 чылдар бурунгар болуп турган көрүлдө болуп, конкурстар катал база эгилп турары сагышка кирип, культура шуптузуңга алаан чааргылгалар, эригда берде бардыр дээрине иңгел торуттунуп келдирди. Мөөрейни эртиргениге акша-хөргөңи-биле деткимчен берген Чыдамбаевниң, ону шудургу, чогаалчы эртирген Кызыл кожуунуң чыгыра чериниң даргааларына, культура кидиңиниң айкалдыкчыларына өөрүп четтиргенини илердип, моон соңгар улуг-улуг адишиңини күзеп каалы. Саал БЮРБЕ.

ЧААНОМ

«Тываның археологтуг турскаалдарының чыныгылыгы» деп чаа ном орус дил кырында үнүп келген. Во ийи Кудураев болгаш Кемерович күрүне университетиниң төөгү эртемниңин доктору Я. А. Шерге удурукча бөдүк археологтар кылган. Тываның бурунгу болгаш орта вектер үезиниң төөгүзүн билгип алырынга база Тыва төөгүзүн болгаш культураны үнелгип яны-бүрү турскаалдары хумагалал, калатгаларына улуг ужуруду дүлөлдүрүп, Лариса ТУЛУШ.

болгаш тодаргай бижир талазы-биле улуг ажилды С. Л. Астахов, И. У. Самбу, В. И. Кудураев болгаш Кемерович күрүне университетиниң төөгү эртемниңин доктору Я. А. Шерге удурукча бөдүк археологтар кылган. Тываның бурунгу болгаш орта вектер үезиниң төөгүзүн билгип алырынга база Тыва төөгүзүн болгаш культураны үнелгип яны-бүрү турскаалдары хумагалал, калатгаларына улуг ужуруду дүлөлдүрүп, Лариса ТУЛУШ.

Күрүнени Виктор Көк-оол аттыг хөгжүм-шини театрына июнь 2-де делегенини Уруглар камгалалынын хүнүңге тураскааткан талантылыг бичиң уруглары деткип, дуза калары-биле филармониянын ат-сурагылар артистериниң «ЧАЛЫБЫ ЧАРАШ ТЕРПСИХОРА» — деп юбилейлиг концерти болур.

Концерттин репертуарында классиктиг, улустун болгаш бал танчылары бар. Эгелээри 17 шакта. Харьлажыр телефоннар: 3-29-72, 3-25-14.

Тыва Республикада Күрүнени өңчү-хөргөңи комитети дараазында объектилерни АУКЦИОН таварыштыр садып тур:

- 1. «Тыва агролетпур тудуунуң» демир-бетон кылыглар заводунуң керамзит үрмөк сай пегни. Турар чери: Кызыл, Калинин кудумчузу, 142.

Цехтин девискээринде административтиг болгаш бұдурутке бажыны, 40 тоннаның деңизин, нефть продуктулары шыгжар доккалар, технологтуг дерилгелер, суг четкилери, трансформаторлуг подстанция, технологтуг эт-херексел склад, бұдургөн продукция шыгжар склал болгаш оон-даа өске тудулгар бар.

КОНКУРСТУН НЕГЕЛДЕЛЕРИ —объектиниң тудулгарын, соодукчуну, суугуну, барабаны ажилдаар байдалга тургузар. —объектиниң эге өртөзү 50000000 рубль.

2. 4-кү микрорайонда тудуу доостунмаан, садыг шөлдүг хлеб бижыра пех. Турар чери: Кызыл хоорайнын мурнуу талазында автоорук техникумунун чанында.

САДАР ЧУРУМУ: — объекттин тудуп дооскаш, хлеб кылыгыра бұдуруп пех кылдыр дорт ажыглаар. эге өртөзү: 83000000 рубль.

Аукционга киржир күзедиг кижилер эге өртөзиниң 10% долаа дадывырын төлөөн болгаш ай-шаанда билдириниңиниң кирген турар ужурулуг.

Билдириниңиниң июнь 5-ке чедир Кызыл хоорайнын Чүлдүм кудумчузу, 18, Чыдамбаев чыгыра эккээр. Телефоннар: 3-78-24.

«РАССВЕТ» совхоз чонга хоорайнын төп рыногунда болгаш № 50 магазин чанында өй-тавында өртөк-биле картофель садып турар.

Солун Россия Федерациязынын Парлалга болгаш мас-садыг информация чөстөрүнүн талазы-биле хоолукчу-чылганын сагалызына контрол болуп бүртүккениң Тыва девискээр өрөдөлгө бөлүктөтүнгөн. Бүртүктүнгөн чыгары Т 00007. Солчула парлалтың материалдарын авторларынын бодаллары редакциянын түвүжү биле дүштүңиң барып болур. Айыттыганы саннары болгаш өскө-ла фактылары, дыңнадылары дээр авторлар боттары харысалгалыг.

ТУРАСКААЛДЫ АЖЫТКАН

Чоон-Хемчик кожуунуң Хорум-Даг сумузу, оң чыгыр чери Ала-чурттуң Улуг дайынын иржиңкилери, чангыс чер-чуртуглары эки турачи фронтучу оолдарына тураскаалды тургускан. Авыткан. Ол хүн суму төвү Чырганы-Аксы суурга кичи бажы кизирт, машина-балгат хөй болган. Оңи турачи гвардейкилерге тураскаалдыг ажыдышыккыны улуг көдүрүшкүнүгү, хөй-аыттыг байырлаган болган. Тураскаал сурунук төп кудумчузуңда, ортуңа шкочаның мурнуу дүжүнда тургустунган. Ону көрүштүг кылган. «Кым-даа, чүү-даа уттуңдурбаан» деп девизини адаа-биле тургустунган бо тураскаалда «1941-1945» болгаш «1945-1995—50 чыл чап илала бижөөн чургайлар бар.

Хорум-Даг суму чыгыразынын даргазы Олег Олай-Дамбаевич Куулар тураскаалды кылп тургускан, ачаа иденкейлиг киришкен кижилерин адап, ылаңгыя Ю. Д. Ховалыг, Н. Д. Монгуш болгаш Алексей Бидамович Монгуш баштаан тудулгачулары мактаан, байыр четтирген. Оон-биле чергелештир О. Д. Куулар сурунун Ленин аттыг төп кудумчузуң сулуп, ону Ховалыг Оюу аттыг кылдыр эде адаар дугайында суму чыгыра чериниң хуралының доктаалың номчаан. Ол адрессти чон көрүп турда, дораан аскаан. Дараазында школа директору, эки турачи Оюу Ховалыгын дунмазынын огулу М. Б. Ховалыгын башкарылганы-биле фронтучу Оюунуң, Көстээниң уруглары, төрелдери сактышкына-нары чуугааланыр. Бир дугаарында сөс алган кичи Ховалыг Оюунуң эки хөйер чангыс кыс дунмазы саачыч чораан, ам Тыва Республиканың алдарлыг элени атты чаалап алган Севилбаа Абгакайена Ховалыг анызының шериңге хөй-аыттыг, тура-сорукутп чорутканын, дайыл балдыг чорда, оон чуугазын сактып, аал-ораныңа чанып келеш, чуну кылп чоранын, ажы-төүлүн азырап өстүрениң, эртем-билгине чедиргенин төөгүп чуугаалды. Ачаа улай Оюунуң улуг уруу бугхалтер Валентина Ховалыг алазы оларны өстүргенин, тураскаал кылганына өөрүп четтиргени илеретти. Алдан-Маадырдан төрөлүни огулу Монгуш Семдер-оол лайыктын төлөри чери сактып, Алдан-Маадыр сүвү да бир кудумчуну оң ады-биле Ховалыг Оюу деп адаа-

нын дыңнатты. Оюунуң Алдан-Маадырда чурттап турар улуг огулу Иван Ховалыгын бичиң уруу Долаана Ховалыг кырган-ачазына тураскаалды чараш ыры ырлап күөсеткен. База Алдан-Маадырда төрөл дунмазы Монгуш Чечек эки турачылар дугайында балладаны сорукутп чуугаалды. Талаа шкочазында Сашкы уруу Любовь Кара-Сал адазының дугайында чуугаалал, тураскаал тургусканына өөрүп четтиргеш, чонга ыры бараалгатты. Көстээниң Тан диниң Бай-Хаакта чурттап чоруур калы төрөң дунмазы пенсияер Монгуш Комзы сөс алган, адызына тураскаал тургусканын хөй-нигерке өөрүп четтиргени илереткен. Төрөң сурунун моон соңгар өзүп сайзыраарына Иерээл салды. Хорум-дагылар буянын үзүлгө кылп тургусканы өөрүчүгү. Бо бичиң чүдүмүнү мындыг олурдулар-биле алган доозаин:

Гвардейки Оюу, Көстээ, Кыдыр ишке кызымаккай, кежээ улус. Колхоз, совхоз тайбын ижин сайзыратчып, Хоор чонга, ажы-төлге бараалгааннар. Кым-даа, чүү-даа уттуңдурбаан—чүрөктерде «Кызыл-дустан», бистен ыраан адаларны Төрөл чону алдаркыдып, төрөң черде Төгүлүг тураскаалын менчегитти. Оор-оол МОНГУШ, Хоочун башкы.

Төрүттүңгөн хүнүңер-биле!

Бистин эрчим ынак ававыс, мырган-ававыс Оюу Алымовна ОРТУН-НАЗЫН июнь 1-де 74 харлаар. Ол ам пенсияда. Тээли суурда чурттап олурар. Ававыстың күш-ажылы стажы 40 чыл ажал турар. Чүгле ки-но четизинин шугузуңга бөзүн 30 чылдар дургузуңда ада ажилда келген болгаш «Күш-ажылың хоочун» мөдальоны алдыканың. Ававыстың ажалы-нык ке-лазды чоруун, уруглары дээр кызымаан, оң чедирген ачы-буянын төлөзүр чүве тып-пас-тыр бис.

Чавыс ИХЯ-ның ажил-деччызы чораш, ол орган-нарга 20 чыл ажал-даа, 1966 чылдың январь айда хөнертен аар араашчок апаарга, ававыс ажыг-шүжүгү алыспай, бистин кижизиниң, өөредип каан. Хундугу, эрчим ававыска 74 харлаанын таварыштыр тыр бичиг, калыкчылыг, олачы-кежигин олу бооп, ававыска үр чуртаарын күзедип.

Уруглары, уругларының ажы-төүлү. Мен маңаа чүгле 64 мөгө-САДЫП АЛЫНАР «Урал» дээр чаа мотоциклди 4,8 миллион рубльге садып тур бис. Харьлажыр телефоннар: 3-28-98, 3-33-15, 3-60-31.

Кызыл хоорай, Красноармейская, 100. Инаек: 667000

РЕДАКЦИЈАНЫН КОЛЛЕГИЯЗЫ: Н. С. Базыр (кол редакторуңуң орадакчызы) А. Б. Монгуш, А. О. Оксун (харысалгалыг секретары), М. М. Саая (кол редакторуңуң орадакчызы), Н. С. Эрген РЕДАКЦИЈАНЫН ТЕЛЕФОННАРЫ: Кол редактор — 3-43-34; келген кижилер хүлээп алыр чер — 3-43-26; кол редакторуңуң орадакчылары — 3-33-91, 3-34-17; харыскалгалыг секретары — 3-34-92, орадакчылары — 3-45-93.

КИДИСТЕР: нитилед амыдыралы — 3-34-19; 3-34-98, Улетпур — 3-34-49; 3-36-73; көзгө ажал-агы — 3-36-82; кылтура, өөредилге болгаш чогаал — 3-39-15, ме-дээр болгаш спорт — 3-37-11, огула — 3-34-39; 3-34-93, чагаа — 3-39-03, корректорлар — 3-41-23; удурукчулар — 3-27-41; солун келбиз Баргана — 3-37-92; 3-14-34, бухгалтерия 3-41-16; чарлаптар кидизи — 3-34-57.

Тыва Республиканың «ЧЕДЕР» курортун баштаар чери эмнелик, дыштанып кээр кижилерге агаар-бойдус байдалы соок бооп турары-биле «Чедер» курортунун бирги сезону июнь 5-те ажытты-нарын дындап тур. Автобус хоорайнын чаа автовокзалындан 11 шакта үнер. Чедер курорттун баштаар чери.